

Paarse ambities vragen om dialoog

De inkt van het regeerakkoord is droog. Maar daarmee is het 'waagstuk' (De Korte) pas begonnen. Het kabinet zal zijn sporen moeten verdienen, zijn eigen draagvlak moeten maken: politiek in de Kamer, bestuurlijk en maatschappelijk in de verhouding met de sociale partners en de burgers. Want maatschappelijke steun zal ook het nieuwe kabinet hard nodig hebben. Het nieuwe kabinet zal ook op zoek moeten naar zijn eigen verhouding met het maatschappelijke middenveld: het 'binnenwerk van de samenleving' (Van Mierlo). Dat dat 'binnenwerk van de samenleving' in het regeerakkoord nauwelijks aan bod komt, is daarom opmerkelijk te noemen.

Als ik de commentaren mag geloven gaat de paarse coalitie in 1996 een spannend jaar tegemoet. Tegen die tijd staan ons - als de tekenen ons niet bedriegen - opnieuw ingrijpende beslissingen te wachten, bij voorbeeld op het gebied van de sociale zekerheid. Binnenhof-watchers menen daarom dat het regeerakkoord geschreven is voor een periode van twee jaar. Zij vrezen mogelijke spanningen tussen de rode en de blauwe componenten van de coalitie, niet in de laatste plaats op het gebied van de sociale zekerheid, inkomen, volksgezondheid en overheidsfinanciën.

Om zijn ambitieuze bezuinigingsprogramma te realiseren, hanteert formateur Kok in het regeerakkoord enkele uitgangspunten waarvoor afstemming met de sociale partners nodig is. Ik denk hierbij aan de wenselijkheid van een gematigde loonontwikkeling, het scheppen van nieuwe banen in het loongebied tussen het minimumloon en de laagste cao-lonen en het creëren van additionele arbeid ter bestrijding van maatschappelijke tekorten in de zorgsector en bij het openbare toezicht. Opvallend is ook de wens van Kok en de zijnen om met de sociale partners een 'sociale norm' overeen te komen, een streefpercentage voor het terugdringen van de langdurige werkloosheid.

Het zijn stuk voor stuk uitgangspunten waarvoor brede maatschappelijke steun nodig is. Hoewel ik bij het lezen van het regeerakkoord hier en daar enkele SER-aanbevelingen herkende - zoals het advies inzake de uitvoering van de werknemersverzekeringen - moet ik helaas vaststellen dat het akkoord vrijwel geen expliciete aandacht schenkt aan het scheppen van een goed sociaal-economisch klimaat in een (hernieuwde) verhouding tot de sociale partners. Dat klimaat is noodzakelijk om de werkgelegenheidsdoelstellingen te realiseren. De herijking van de sociale zekerheid en de veronderstelde loonmatiging vragen om een dialoog: geen pretentieuw sociaal contract maar uitwisseling van inzichten en afstemming van de mogelijkheden voor beleid. In het regeerakkoord ontbreekt ook de aandacht voor een aantal zaken die van belang zijn voor de ontwikkeling van de Nederlandse economie en onze concurrentiepositie. Ik denk daarbij aan de versterking van de industriële basis, investeren in fysieke infrastructuur, extra aandacht voor technologierelevante opleidingen en investeren in kennis.

De belangrijkste bouwstenen van het regeerakkoord zijn meer marktwerking en een helder primaat van de politiek. De historie van de Nederlandse politiek laat echter ook zien dat het meer dan verstandig is draagvlak te ontwikkelen voor politieke besluitvorming. Zeker, overleggen met de belangrijkste bespelers van de Nederlandse economie kost tijd. Toch ben ik er van overtuigd dat het wel meevalt met het tijdsbeslag dat met sociaal-economisch overleg gemoeid is. En, hoewel het regeerakkoord in formele zin geen al te grote zelfstandige betekenis heeft toegekend aan het maatschappelijk middenveld, ga ik ervan uit dat het volgende kabinet wel degelijk doordrongen zal zijn van het nut van regelmatig overleg met de sociale partners en dat het open staat voor advies. Uitgangspunt zou daarbij niet moeten zijn dat we - koste wat het kost - zoeken naar sociale akkoorden op centraal niveau. In de loop der jaren hebben we kunnen constateren dat de invloed van Brussel in de Nederlandse verhoudingen duidelijk beperkingen oplegt aan wat we op nationaal niveau kunnen afspreken. Daarnaast zijn de onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden zich op een decentraal niveau gaan afspeelen. Het is daarom zelfs denkbaar dat te veel accent op centraal overleg tot wrevel en onverschilligheid kan leiden bij de onderhandelaars in de bedrijfstakken.

Overheid en sociale partners moeten dus wel hun positie kennen. Toch is regelmatig centraal overleg met de partners van groot belang. In de veranderende arbeidsverhoudingen moet de winst van centraal overleg vooral gezocht worden in klimaatbeïnvloeding. Daarin schuilt in de eerste plaats de mogelijkheid een draagvlak te creëren. Het is daarom van groot belang dat het nieuwe kabinet regelmatig overlegt met de sociale partners over hoe het er voor staat met de Nederlandse economie, en hoe het verder moet. Als dan de inzichten leiden tot gemeenschappelijke actie met uitzicht op praktische resultaten, dan is er wat mij betreft sprake van tastbare winst. Maar het succes van het overleg hoeft niet per se daarin gezocht te worden.

Ook het nieuwe kabinet is gebaat bij evenwicht in zijn verhouding tot de sociale partners. Immers, het papier waarop het regeerakkoord staat is geduldig. Het welslagen van voornemens is voor een belangrijk deel afhankelijk van de handen en voeten die aan die voornemens daadwerkelijk gegeven kunnen worden. Het woord is aan de politiek om de dialoog te openen. En laat het geen dialoog tussen doven zijn! Het is te hopen dat de Tweede Kamer - anders dan in het verleden vaak gebeurde - zich minder bindt aan afspraken in het 'torentje' en haar dualistische rol beter waarmaakt. Ook dat komt de meningsvorming en de kwaliteit van de besluitvorming ten goede. Laat het kennen van de eigen rol zich ook uitstrekken over regering en parlement.

Th. Quené